

T A
Č R

UJEP
////

JAK NA VENKOVNÍ VÝUKU DISTANČNÍ FORMOU?

*Soubor námětů pro realizaci venkovní
výuky v době uzavřených škol*

Ladislava Filipová, Karel Nepraš, Jan Musil, Roman Kroufek

JAK NA VENKOVNÍ VÝUKU DISTANČNÍ FORMOU?

*Soubor námětů pro realizaci venkovní
výuky v době uzavřených škol*

Ladislava Filipová, Karel Nepraš, Jan Musil, Roman Kroufek

T A
Č R

Tato publikace je spolufinancována se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci programu Éta. Projekt TL04000407 „Venkovní výuka v době krize: Reflexe distančního vzdělávání na 1. stupni ZŠ v průběhu pandemie Covid-19 a doporučení pro edukační realitu“

© Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2022

Recenzent: Mgr. Vladimír Fedorko, PhD.

Grafické řešení a sazba: Jiří Škoda

Tisk a vazba: Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyně

Obsah

Úvod	7
O venkovní výuce (nejen) v době uzávěry škol	8
Desatero distanční výuky ve venkovním prostředí	10
Jak s publikací pracovat?	12
Struktura popisu aktivit	13
Podzim	14
<i>Podzim všemi smysly</i>	16
<i>Jsem fit jako...</i>	17
<i>Stromy v mém okolí</i>	18
<i>Bajka</i>	20
Zima	22
<i>Mé oblíbené místo</i>	24
<i>Půjdeme spolu do Betléma</i>	25
<i>Detektivní pátrání</i>	26
<i>Světový den mokřadů</i>	27
Jaro	28
<i>Jarní příroda</i>	30
<i>Dopisy od Amose</i>	31
<i>Reklama na přírodu</i>	32
<i>Planetě Zemi, s láskou</i>	33
Léto	34
<i>A kdy už tam budeme?</i>	36
<i>Sláva, ty jsi malíř</i>	37
<i>Letní býlí</i>	38
<i>Vítáme tě, léto</i>	39
Příloha	40
Zdroje	44

Úvod

Pandemie covid-19 představovala a stále představuje jednu z největších výzev současné společnosti. Bezprecedentně ovlivnila prakticky všechna odvětví lidské činnosti, včetně školství. Opakované uzávěry škol, které postavily zřizovatele, ředitelky a ředitele, ale především učitelky a učitele před zcela nové úkoly, často vedly k realizaci takové distanční výuky, která se zaměřila pouze na klíčové učivo a opomíjela holistickou kultivační roli školy. Především v prvních vlnách pandemie byla výuka omezena na online transmissi a aktivizující formy vzdělávání byly upozaděny. Stejný osud postihl také venkovní výuku, která před pandemií zažívala v Česku nebývalý rozvoj.

Reakcí na tento stav byl mimo jiné i projekt, podpořený Technologickou agenturou České republiky, nazvaný „Venkovní výuka v době krize: Reflexe distančního vzdělávání na 1. stupni ZŠ v průběhu pandemie Covid-19 a doporučení pro edukační realitu“. Skupina didaktiků přírodních věd a environmentální výchovy z Katedry preprimárního a primárního vzdělávání Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v něm řešila dopady pandemie a s ní související uzávěry škol na učitele primární školy a zaměřila se přitom právě na přístupy venkovního učení. Kromě několika výzkumných výstupů vznikl v rámci projektu také didakticky zaměřený materiál, který právě držíte v rukou či čtete na svém elektronickém zařízení.

Ambicí tohoto textu je představit zřizovatelům, vedoucím pracovníkům a učitelům možnosti, jaké v tak vypjaté době, jakou je uzavření základních škol, skýtá venkovní výuka. Nejprve se seznámíme s benefity venkovní výuky, využijeme při tom také dílčí výsledky výše zmíněného projektu a poté představíme sérii aktivit, které je možné při venkovní výuce využít právě v době školní uzávěry. Aktivita pochází především od pedagogů z praxe, účastníků výzkumu našeho projektu, kteří je aktivně využívali v posledních dvou letech. My jsme je rozšířili, upravili a modifikovali na základě vlastních zkušeností i dalších kvalitních inspiračních zdrojů, kterých se k tématu objevila celá řada.

Pevně doufáme, že tento text osloví především učitelky a učitele primární školy a pomůže jim rozšířit portfolio přístupů venkovní výuky, ať už při výuce distanční či klasické.

Autoři

O venkovní výuce (nejen) v době uzávěry škol

Vzdělávání a výchova ve venkovním prostředí byly jedněmi z klíčových přístupů, které byly doporučovány Světovou zdravotnickou společností jako reakce na začínající pandemii covid-19. Není divu. Pobyt v přírodním prostředí má na člověka řadu pozitivních efektů, ať už hovoříme o rovině fyzické, sociální či psychické. Výzkumníci opakovaně dokazují úzký vztah mezi pobytem v přírodě a pocitem štěstí a osobní pohody. Čas strávený v lese, na louce či u rybníka se nám bohatě vrací, protože pomáhá snižovat stres a úzkost a blahodárně působí také na naše fyzické zdraví.

Benefitů pobytu v přírodním prostředí využívá vzdělávací přístup, nejčastěji v Česku označovaný jako venkovní výuka či učení venku. Ve svém tradičním pojetí má mnoho styčných bodů s environmentální výchovou či místně zakotveným učením, ale dnes venkovní učení vnímáme jako zcela relevantní strategii, prostřednictvím které lze realizovat výuku takřka libovolného tématu z pestrého spektra vzdělávacích oborů/předmětů.

Venkovní výuka má pro žáky i jejich vzdělavatele řadu benefitů, pro české prostředí je čtivou formou shrnul Petr Daniš v roce 2018 v knize Tajemství školy za školou: Proč učení venku v přírodě zlepšuje vzdělávací výsledky, motivaci a chování žáků. Kromě benefitů uvedených v podtitulu knihy dokládají zahraniční výzkumy například také rozvoj prosociálních kompetencí a odpovědného environmentálního chování, které úzce souvisí se vztahem žáků k přírodě. Ten je u českých dětí tradičně silný.

V rámci projektu Venkovní výuka v době krize jsme mimo jiné vytvořili přehledovou studii, zaměřenou na benefity venkovní výuky na prvním stupni základní školy. Z takřka dvou tisíc článků, které se tématu alespoň okrajově věnují, bylo vybráno 67 textů, které měly výzkumný charakter a jejichž cílovou skupinou byli právě žáci prvního stupně. Kromě kvantitativních výsledků, zaměřených na frekvenci publikací v různých letech či periodicích, byly sledovány také vlastní benefity učení ve venkovním prostředí.

Identifikovali jsme čtyři oblasti, ve kterých venkovní výuka pozitivně ovlivňuje žáky primární školy. Afektivní oblast zahrnuje zmiňovaný vztah k přírodě, emoce s ním spojené, pozitivní náladu a uvolnění, snadnější řešení emočně zabarvených problémů a uvolnění stresu. Vzdělávací oblast byla nejbohatší a nalezneme v ní motivaci k učení, vztah k jednotlivým vzdělávacím oborům, kreativitu, zájem o zkoumání přírody i vlastní vzdělávací výsledky žáků. V oblasti zdraví a fyzická aktivita bylo nalezeno nejméně záznamů. Ty řešily pozitivní změny zdravotního stavu žáků absolvujících

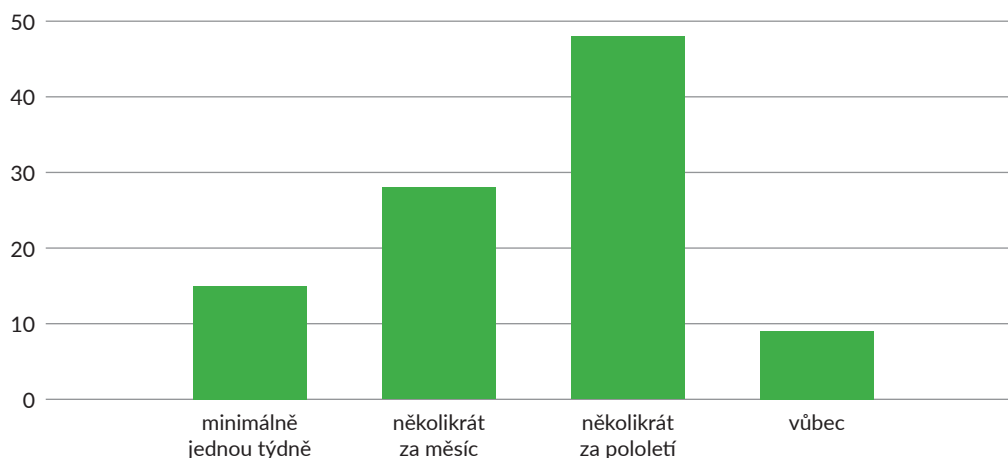
venkovní formy výuky. A konečně v oblasti sociální kompetence byly opakovaně popisovány pozitivní dopady na prosociální chování, smysl pro komunitu a soudržnost kolektivu, řešení problémů a týmovou práci.

Jak vidno, benefitů je ve výzkumných pracích popsáno mnoho a venkovní výuku tak lze právem pokládat za životaschopný a smysluplný vzdělávací a výchovný přístup. Jaká ale byla situace s venkovním učením v průběhu uzávěry základních škol? Tomu se věnovala druhá projektová studie. V ní jsme oslovili celkem 152 učitelek a učitelů prvního stupně z náhodně vybraných škol Ústeckého kraje a zjišťovali jsme u nich, jakým způsobem realizovali distanční výuku, jak do ní zapojovali prvky učení venku a jaký vlastně je jejich pohled na venkovní učení.

Výsledky potvrdily trendy z jiných regionů a stupňů škol. Distanční výuka představovala pro mnoho pedagogů výraznou výzvu, byla pro ně časově náročnější, vyžadovala větší vzájemnou spolupráci a hledání cest k její realizaci nebylo jednoduché. Většina deklarovala, že se zaměřovala především na klíčové učivo. Za pozitivní jev lze považovat jejich přesvědčení o tom, že nastalá situace vedla ke zvýšení jejich profesních kompetencí. Prvky venkovní výuky zařazovala v průběhu uzávěry škol do vzdělávání pravidelně asi třetina respondentů. Pro stejný počet učitelů na tento vzdělávací přístup nebyl v době distanční výuky čas. Polovina deklarovala alespoň občasné zařazování učení venku, třetina to pak činila v rámci rozsáhlejších projektů.

V obecné rovině jsou čeští učitelé prvního stupně venkovní výuce velmi naklonění. Jsou přesvědčeni o tom, že žáky baví, že je možné ji zařadit do většiny předmětů a že současné kurikulární dokumenty jejímu zařazování nijak nebrání. Jen malá část z nich ji zařazuje nevhodně, coby výjimečnou odměnu pro žáky. Více než sedmdesát procent respondentů se při venkovní výuce cítí dobře a podobné množství si ji přeje zařazovat do své práce častěji.

Jako největší překážky jsou vnímány především nedostatečná vybavenost pomůckami, nevhodné zázemí okolí školy a nedostatek času. Části pedagogů chybí vhodné propojení s dalšími kolegy, se kterými by venkovní výuku na škole realizovali, naopak podporu ze strany vedení školy vnímají jako dostatečnou. Před pandemií covid-19 nemělo zkušenost s venkovní výukou pouhých devět procent pedagogů (viz graf 1), 15 % ji naopak realizovalo pravidelně.

Graf 1 – Zkušenost s venkovní výukou před pandemií covid-19 (%).

Při hlubších analýzách se potvrdily očekávané závěry. Ti učitelé, kteří měli s venkovní výukou více zkušeností, ji realizovali častěji také v době uzávěry základních škol. Zároveň měli pozitivnější náhled na učení venku a jeho případné překážky nevnímali jako výrazné. Zkušenost je zde, stejně jako v jiných aspektech pedagogické práce, tedy zcela klíčová. I občasné pokusy o venkovní výuku ústí v její vřelejší přijetí a implementaci v časech, které jí nejsou zcela nakloněny. S touto myšlenkou bychom měli vstupovat do edukační reality a otevřít se venkovní výuce coby smysluplnému obohacení našeho profesního portfolia.

Desatero distanční výuky

1. SPOLUPRÁCE S RODIČI

Klíčové pro úspěch distanční výuky je získat na svou stranu rodiče, vtáhnout je do procesu učení a sdílet s nimi pokroky jejich dětí. Rodiče by měli trávit s dětmi čas venku a stát se součástí edukace.

2. VLASTNÍ AKTIVITA ŽÁKŮ

Zapojení žáků do plánování vlastní výuky se ukazuje jako důležitý faktor pro pozitivní vnitřní motivaci žáků k učení a participaci na distanční výuce.

3. SAMOSTATNOST A ZODPOVĚDNOST

Distanční výuka představuje velkou zkoušku samostatnosti a zodpovědnosti; povzbuzovat žáky k samostatnosti a oceňovat zejména jejich snahu a píli, i když výsledek nemusí být ideální, je zásadní pro jejich osobní rozvoj a motivaci k dalšímu učení.

5. SPOLUPRÁCE S KOLEGY

Komunikace s kolegy, sdílení nejen různých metod a nástrojů, ale i každodenních starostí i radostí významně pomáhá zvládnout nelehké období distanční výuky. I distanční výuka jde realizovat tandemově.

4. MÍSTNÍ ZAKOTVENÍ

Vycházet z místních reálií je při distanční výuce zcela přirozené, blízké každodenní realitě žáků a tím i přitažlivé.

ve venkovním prostředí

6.

PÉČE O DĚTSKOU DUŠI

Kromě výuky klasického vzdělávacího obsahu je nezbytné věnovat se i psychickému stavu dětí, povídat si s nimi, resp. nechat je vypovídat, sdílet obavy, trápení, ale i radosti a úspěchy.

7.

PÉČE O VZTAHY MEZI DĚTMI

Neméně důležité je věnovat se vztahům, umožnit dětem setkávat se online v bezpečném prostředí třídy nebo skupin ve třídě, vyčlenit čas na práci ve skupinách i na „obyčejné“ kamarádské povídání. Potkat se mohou i venku, při realizaci aktivit venkovní výuky.

8.

CITLIVOST K PŘÍRODĚ

Častým pobytem v přírodním prostředí se u dětí zvyšuje senzitivita k přírodě, která je základem pro to, aby ji měly rády, cítily se v ní dobře a vnímaly ji jako hodnotu samu o sobě. Odtud pak vede přímá cesta k odpovědnému chování vůči přírodě.

9.

SPOLEČNÁ ROZCVIČKA

Na ranní rozcvičku se často díváme skrz prsty, ale několik cviků na protažení a rozehrátí (např. jóga pro děti) pomůže dětem příjemně začít den a soustředit se na učivo.

10.

LESS SCREEN TIME, MORE GREEN TIME

Více času stráveného bádáním a procvičováním venku pomáhá dětem v učení a zároveň ztraktivní celou distanční výuku.

Jak s publikací pracovat?

Náměty na činnosti, které naleznete na následujících stranách, nemají vést pedagoga „za ručičku“ a linkovat mu jeho aktivity krůček po krůčku. Jsme si dobře vědomi jak pestrosti edukačních přístupů, tak nejrozumnějších podob, jaké může distanční výuka mít. Náměty na aktivity by měly sloužit jako inspirace pro dobu, kdy nejsou učitelé s žáky v přímém kontaktu, a využít je tak lze nejen během nařízené distanční výuky, ale také například v období prázdnin či víkendů.

Všechny náměty mají jednotnou stavbu, která pomůže s rychlým rozhodnutím o vhodnosti pro konkrétní skupinu žáků. Všechny jsou zároveň popsány tak, aby bylo možné je snadno modifikovat pro jinou věkovou skupinu či jiné roční období. Právě ročními obdobími jsme výběr aktivit rámovali, je to intuitivní přístup, který má na prvním stupni základní školy své místo a jeho využití se nabízelo i v této publikaci.

Zvláštní pozornost věnujte segmentu Varianty, který předloženou aktivitu mnohdy významně modifikuje nebo rozšiřuje a můžete tak dosáhnout plnění i dalších, explicitně neuvedených vzdělávacích cílů. K vybraným aktivitám jsou v posledním segmentu publikace uvedeny přílohy, které zjednodušují učitelovu přípravu na distanční výuku ve venkovním prostředí.

Struktura popisu aktivit

NÁZEV: Název aktivity.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Tematické zařazení aktivit, vzhledem ke specifickým venkovní výuky je možné zařazení i do dalších, neuvedených oblastí.

VĚK: Věk je pouze orientační, vždy je třeba přihlídnout k vyspělosti žáků konkrétní třídy.

CÍLE: Klíčové vzdělávací cíle aktivity, neuvádíme dílčí cíle, kterých je celá řada.

PŘÍPRAVA UČITELE: Uvedeno ve třech kategoriích – nevyžaduje zvláštní přípravu, – příprava krátká, – důkladná příprava nezbytná.

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: Vztahuje se k venkovním aktivitám, online úvod a reflexe nejsou zahrnuty, neboť aktivity mohou být součástí rozsáhlejšího projektu/učebního celku a zároveň mohou sloužit jako úvod pro další, nové téma.

ROČNÍ OBDOBÍ: Rozdělení je pouze orientační, značnou část aktivit je možno zařadit s úpravami (často i bez nich) také v jiných ročních obdobích.

LOKALITA: Výběr konkrétní lokality závisí na místních podmínkách a cílech aktivity.

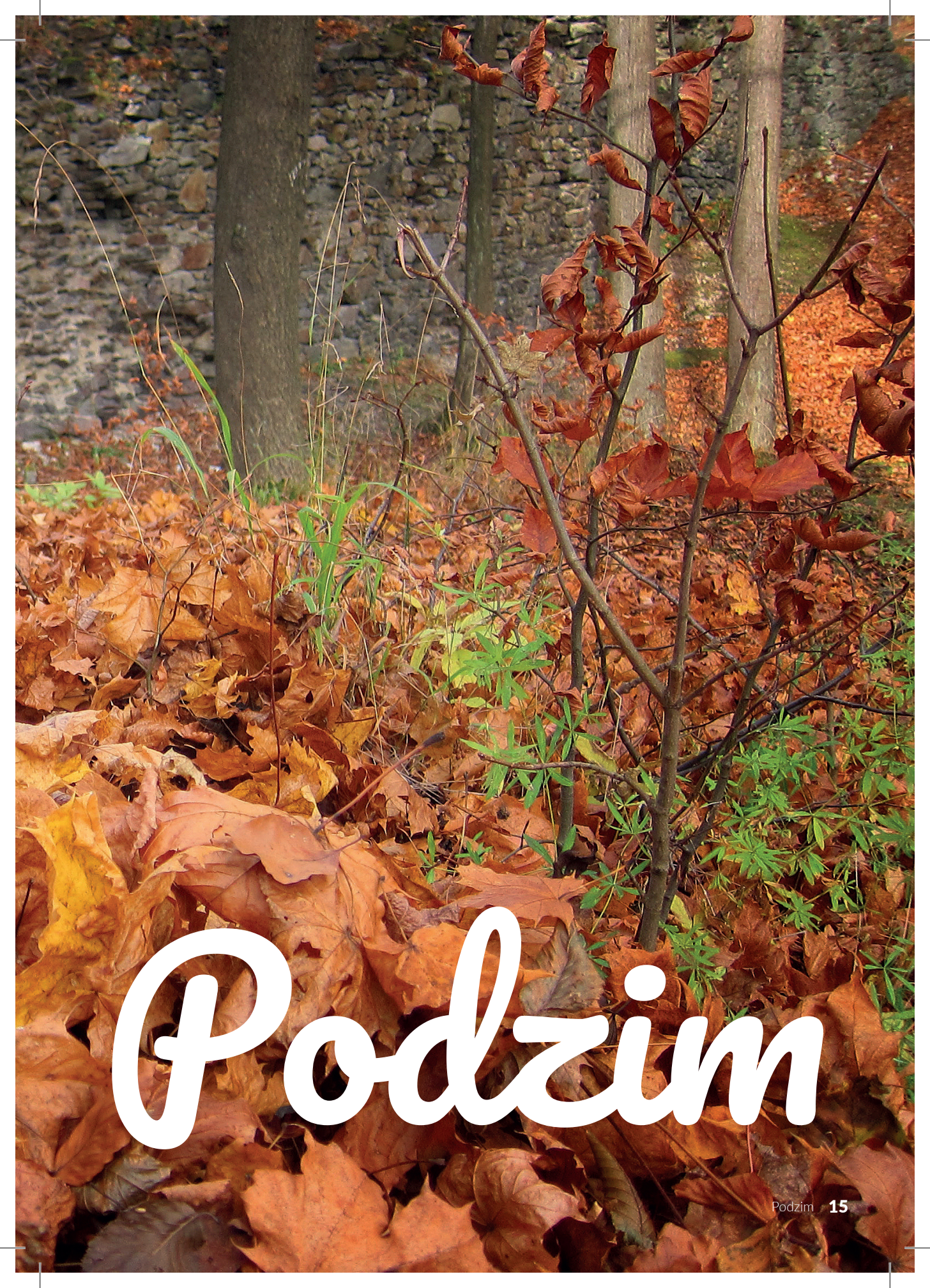
POMŮCKY: Elektronické nástroje pro společné setkávání pedagogů a žáků a sdílení výsledků práce nejsou specifikovány, neboť pro navrhované aktivity není třeba žádné speciální aplikace a každý pedagog může využít nástroje, které se mu a jeho žákům již osvědčily.

POSTUP: Vlastní postup aktivity, rozdělený na online část a venkovní část.

VARIANTY: Modifikace a rozšíření aktivity.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA: Inspirace pro reflexi aktivity při dalším online setkání.

Podzim

1. Podzim všemi smysly

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Environmentální výchova, (Umění a kultura), (Člověk a svět práce)

VĚK: 6–11

CÍLE: Žák vyjadřuje své pocity z pobytu v přírodě i z jednotlivých přírodnin. Klasifikuje přírodniny na základě možného smyslového vjemu. Používá digitální technologie pro pořizování obrazové dokumentace. Sdílí své zážitky různými formami (vyprávění, text, kresba, fotografie).

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: půl dne

ROČNÍ OBDOBÍ: podzim (zima, jaro, léto)

LOKALITA: okolí města (les, louky)

POMŮCKY: podzimní pohádka, telefon či tablet s fotoaparátem, sdílená webová platforma/aplikace

Postup

ONLINE: Krátký motivační příběh (úryvek z knížky, básnička), naváže povídání o podzimu adekvátní věku žáků – opakování, co se děje v české přírodě na podzim (pro starší i srovnání s jinými oblastmi světa: *nastává podzim a další roční období všude, na celé planetě?*).

VENKOVNÍ AKTIVITA: Žák zkoumá podzimní přírodu všemi smysly a nachází přírodniny podle zadání učitele (viz níže). Nálezy žák vyfotí, fotografie umístí na sdílenou webovou platformu. Doplní krátký komentář k okolnostem nálezů, případně další zážitky v podobě kreseb, fotek, textu (např. zamyšlení, jak chutná/voní podzim).

Hledání přírodnin venku:

Najdi předmět(y), který je/(které jsou):

*pichlavý/špičatý/zubatý
měkký/hebký/chlupatý
červený/žlutý/oranžový
voňavý/páchnoucí/bez pachu
studený a vlhký
zelený a hladký
neživý, malý a kulatý...*

Najdi předmět, který vydává zvuk, zkus zvuk popsat slovy.

Posaď se v lese, zavři oči a poslouchej – co všechno slyšíš v podzimním lese?

Jaké vůně cítíš v podzimním lese?

Najdi něco, co by snědl (srnec, vlaštovka, kuna...).

VARIANTY:

- Nálezy žáci místo focení nakreslí.
- Žáci připraví hádanku pro spolužáky např. formou básničky, případně spolužáci hádají pomocí zjišťovacích otázek, co spolužák v přírodě našel.
- Některé přírodniny je možné nasbírat a vytvořit umělecký objekt venku nebo s nimi tvořit doma. Učitel může zadat souřadnice místa v okolí obce, kde vznikne (např. během týdne) galerie pod širým nebem. Žáci zde své výtvary z přírodnin vystaví. Při kontaktní výuce je možné uspořádat i vernisáž.
- Vlastnosti hledaných předmětů lze zadat v anglickém jazyce.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení – Které přírodniny bylo snadné najít? Které se hledaly obtížně? Co považují za svůj nejzajímavější nález? Co udělalo žákům na výletě radost? Jak se žáci cítili v podzimním lese (přírodě)?

2. Jsem fit jako...

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a zdraví, Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Environmentální výchova

VĚK: 6–9

CÍLE: Žák charakterizuje vybrané živočichy jejich klíčovými vlastnostmi. Napodobuje pohyb a další životní aktivity vybraných živočichů. Pracuje s vybranou audiovizuální technikou, tvoří krátké video.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: půl dne

ROČNÍ OBDOBÍ: podzim (zima, jaro, léto)

LOKALITA: les (park, zahrada)

POMŮCKY: telefon s fotoaparátem, sdílená webová platforma/aplikace, zdroje informací o zvířatech (knihy, internet)

Postup

ONLINE: Úvodní povídání o tom, že některá zvířata v přírodě (predátoři) se živí jinými zvířaty. Aby predátorům kořist unikla, musí se někam schovat nebo utéct, být rychlejší a mrštnější než predátor. Lidé chování zvířat, jejich schopnosti, pohyb i různé zvyklosti po generace bedlivě po-

zorovali a porovnávali. Vzniklo tak mnoho různých ustálených přirovnání lidských vlastností, činností a stavů ke zvířecím, např. běhá jako gazela nebo zajíc, je čilý jako rybička, je hbitý jako kočka, dupe jako ježek, je mrštný jako štika, skáče jako kamzík nebo jako blecha, jede jako

fretka, vznáší se jako motýlek, je zmatený jako lesní včela.

VENKOVNÍ AKTIVITA: Žák si vybere několik (spíše suchozemských) zvířat (př. 3), zjistí z knih

nebo internetu, jak žijí a jak se pohybují, a zkusí je při procházce v přírodě co nejvěrněji napodobit, a to tak, aby se u toho řádně zadýchal a zapotil. Rodič/sourozenec natočí video z plnění úkolu.

VARIANTY:

- Žák si vyrobí z přírodních materiálů opičí dráhu, kterou několikrát proběhne.
- Žák umístí videa na sdílenou webovou platformu a doplní je stručně o zajímavosti ze života předváděných zvířat.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení plnění úkolu. Co bylo pro žáky obtížné? Co zajímavého se dozvěděli o životě zvířat, která převáděli? Jaká znají další zvířecí přirovnání, která se používají při popisu vlastností či vzhledu lidí? Proč vlastně přirovnání v mluveném i psaném projevu používáme?

3. Stromy

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace, Environmentální výchova, (Umění a kultura), (Multikulturní výchova), (Matematika a její aplikace), (Informatika)

VĚK: 6–11

CÍLE: Žák rozliší a pojmenuje vybrané druhy či rody stromů, rostoucích v okolí školy. Načrtne list či plod, zdůrazní klíčové znaky.

PŘÍPRAVA UČITELE: –

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: půl dne

ROČNÍ OBDOBÍ: podzim (léto)

LOKALITA: park, školní zahrada, les

POMŮCKY: pracovní list s mapkou (další pomůcky v rozšiřujících variantách), sdílená webová platforma/aplikace

Postup

ONLINE: Žáci dostanou od učitele připravenou mapku s body, které je zavedou k různým druhům stromů v okolí školy či bydliště. Veršovaná říkanka/hádanka žákům napoví, o jaký druh stromu se jedná (př. Dup, dupy, dup, já jsem statný jako ..., doplní – dub).

VENKOVNÍ AKTIVITA: Žáci se vydají hledat vybrané stromy. Název stromu žák napíše na list papíru. U nalezených stromů děti nakreslí na papír list či plod tak, aby podle obrázku mohli spolužáci strom identifikovat.

VARIANTY:

- Získané názvy stromů poslouží dětem k vyluštění tajenky, která je zavede k pokladu. Putování za pokladem lze zarámovat příběhem (př. o skřítkovi, který dětem zanechal poklad, ten se „otevře“ jen první podzimní den).
- Projektový „Den stromů“ - Žáci dostanou text o tom, co vše stromy umí. Do textu doplní chybějící, právě procvičované mluvnické jevy (např. i/y). Společně s učitelem si vysvětlí, co jednotlivé schopnosti znamenají (např. co se míní tím, že „stromy zvlhčují vzduch“ a proč je to důležité) a proč jsou stromy nenahraditelné pro člověka i ostatní organismy. V parku nebo v lese si pak každý žák najde „svůj strom“ a zpracuje kartu stromu (vyfotí strom, nakreslí list a plod, udělá frotáž kůry, změří obvod, odhadne výšku – starší žáci mohou zkusit výšku stromu spočítat, s využitím aplikace TreeCheck zjistí další charakteristiky stromu). Karty stromů mohou být v elektronické nebo fyzické podobě.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné sdílení výsledků a zhodnocení práce.

Projektový den - Proč si žáci vybrali právě tento strom? Čím je zaujal?

Je nějaká vlastnost/schopnost stromu, kterou by žáci chtěli mít?

Na reflexi lze navázat povídáním o tom, jak vnímali stromy naši předkové a jak na ně nahlíží lidé jiných kultur. (Srovnáme s tím, jak přistupujeme ke stromům nyní v naší společnosti.)

4. Bajka

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Umění a kultura, Jazyk a jazyková komunikace, Dramatická výchova, Člověk a svět práce, Člověk a jeho svět, (Environmentální výchova)

VĚK: (6–) 8–11

CÍLE: Žák svými slovy vysvětlí ponaučení z vybrané bajky. Vytvoří vybrané zvíře z přírodnin. Aktivně se podílí na dramatizaci bajky.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: jedna dopo/odpolední procházka

ROČNÍ OBDOBÍ: podzim (zima, jaro, léto)

LOKALITA: park, les, pole, louky

POMŮCKY: text bajky, přírodniny

Postup

ONLINE: Učitel vybere příběh – bajku, v němž figurují různá zvířata (s dostatečným množstvím postav, aby se všichni žáci ve třídě zapojili a během dramatizace promluvili).

VENKOVNÍ AKTIVITA: Příběh s pomocí učitele žáci zdramatizují. Z venku nalezených přírodnin žáci „svou“ postavu vytvoří a pohádku online nebo naživo secvičí a zahrají (ve venkovním prostředí). Případné nezbytné kulisy je také možné vyrobit z přírodních materiálů.

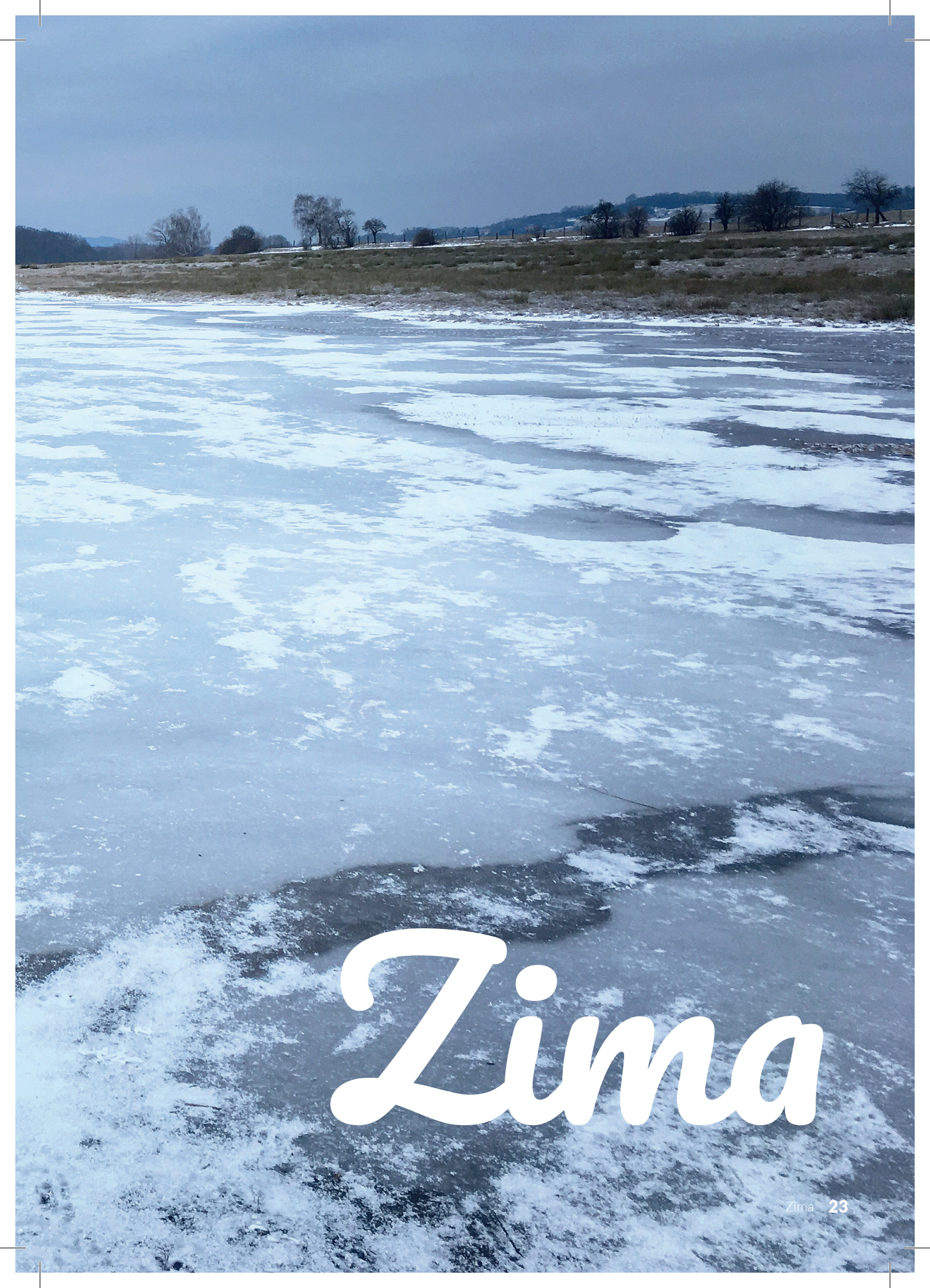
REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení přípravy i samotného „hraní“ – Co se žákům zdálo obtížné? Co je nejvíc bavilo? Jak se cítili při hraní? Jak by mohli hru ještě vylepšit? Co by k tomu potřebovali?

Jaké ponaučení se skrývalo v bajce? (Dostal se někdo z žáků někdy do podobné situace? Jak se s ní vypořádal?)

Zima

5. Mé oblíbené místo

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Jazyk a jazyková komunikace, Dramatická výchova, Člověk a jeho svět, (Environmentální výchova)

VĚK: (6–9) 10–11

CÍLE: Žák vysvětlí principy žánru reportáž. Pomocí telefonu či tabletu vytvoří krátkou reportáž o svém oblíbeném místě. Charakterizuje své oblíbené místo, předvede svou oblíbenou aktivitu.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: půl dne + příprava scénáře a dohledávání informací

ROČNÍ OBDOBÍ: zima (jaro, léto, podzim)

LOKALITA: obec

POMŮCKY: telefon s fotoaparátem

Postup

ONLINE: Na úvod zhlédnou žáci krátkou reportáž. Ve spolupráci s učitelem žáci popíší, čím se útvar televizní reportáže vyznačuje a jak se před kamerou chová reportér. Učitel žákům poskytne i odkazy na další inspirativní reportáže, vztahující se k regionu. Pomůže se zdroji informací a je k dispozici pro konzultace.

VENKOVNÍ AKTIVITA: Žáci natočí krátkou reportáž o svém oblíbeném místě přímo v terénu. Mladší žáci mohou natočit „medailon“ o „svém“ místě, v němž pouze popíší, kde se nachází a proč mají právě toto místo v oblíbenosti, předvedou oblíbenou aktivitu (př. sbírání hub v lese, parkour v centru města, apod.) a/nebo vypráví veselý nebo dobrodružný zážitek, který je spojen s „jejich“ místem.

VARIANTY:

- Žáci naleznou nějaké zajímavé místo v obci, popustí uzdu fantazii a představí si, jaká mohla být minulost tohoto místa; co by se zde mohlo dít zajímavého dnes, co pozitivního by se tu dalo zažít, a natočí fiktivní reportáž z místa.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení – Museli žáci dlouho přemýšlet, které místo vybrat, nebo měli hned jasno? Jak se cítili „před kamerou“? Mají na základě reportáže chuť podívat se na místa, která ukazovali jejich spolužáci? Znali ta místa? Překvapilo je něco, co zaznělo v reportážích? Mají žáky oblíbená místa nějaké společné znaky? Mají žáci nějaký nápad, jak zlepšit místo, které si oblíbili? Dokázali by to sami? Co by jim k tomu pomohlo?

6. Půjdem spolu do Betléma

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Umění a kultura, Jazyk a jazyková komunikace, Dramatická výchova, Člověk a svět práce, Člověk a jeho svět, (Multikulturní výchova)

VĚK: 6–11

CÍLE: Žák zazpívá píseň Půjdem spolu do Betléma. Svými slovy vypráví příběh Ježíše.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: půl dne

ROČNÍ OBDOBÍ: zima – adventní čas

LOKALITA: les

POMŮCKY: přírodniny nalezené v lese

Postup

ONLINE: Učitel si s žáky na úvod osvěží vánoční příběh o narození Ježíše.

VENKOVNÍ AKTIVITA: V lese si děti (možno i ve dvojici nebo menších skupinkách) z nalezených přírodnin postaví betlémy. Zazpívají píseň Půjdem spolu do Betléma.

VARIANTY:

- Při zpěvu písně se mohou žáci natočit a z vytvořených videí mohou buď oni, nebo učitel sestříhat celotřídní videoklip.
- Na jednom velkém betlému může postupnými návštěvami spolupracovat celá třída.
- V případě nemožnosti setkání celé třídy ani venku zadáme po společném online úvodu (příběh o narození Ježíše) vytvoření betlémků jednotlivcům. Betlémy žáci nafotí a sdílí na společné platformě. Žáci mohou v lese u „svého betlému“ odvyprávět příběh narození Ježíše nebo ho s vyrobenými figurkami dramatizovat. Natočená videa pak sdílí s ostatními.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení procesu – Jak se vám spolupracovalo? Vznikl někde problém? Jak jste ho řešili? Zafungovalo řešení problému ke spokojenosti všech? Co byste příště udělali jinak? Navázat můžeme povídáním o tom, jak se slaví křesťanské Vánoce v jiných zemích světa a také jak se slavily svátky slunovratu v předkřesťanských dobách, a které naše zvyky z těchto pohanských oslav vycházejí.

7. Detektivní pátrání

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace, (Environmentální výchova), (Umění a kultura), (Matematika a její aplikace)

VĚK: 9–11

CÍLE: Žák se orientuje v okolí školy a bydliště. Pomocí telefonu či tabletu fotografuje nalezená místa nebo vytváří krátká videa. Vyznačí nejkratší pěší cestu mezi dvěma místy na plánu/mapě.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: závisí na počtu míst a obtížnosti hledání

ROČNÍ OBDOBÍ: zima (jaro, léto, podzim)

LOKALITA: obec (park, městská část, centrum města apod.)

POMŮCKY: plán obce/mapa, fotografie hledaných míst, telefon s fotoaparátem

Postup

ONLINE: Učitel nafotí v obci a okolí snímky (určitý počet nebo např. 10 míst, z nichž si mohou žáci několik vybrat). Žáci musí objevit, kde byly fotografie získány (obtížnost a velikost území, kde žáci hledají, volíme podle věku a vyspělosti dětí). Hledaná místa mohou být významné historické nebo přírodní památky obce.

VENKOVNÍ AKTIVITA: Na místě se žák vyfotí nebo natočí video, kde popíše, kde se nachází a co tam vidí zajímavého. Do plánu obce žák zaznamená nalezená místa a vyhledá a vyznačí nejkratší pěší cestu z daného místa ke škole (a/ nebo ke svému bydlišti).

VARIANTY:

- Žák změří délku vyznačených tras (Měření je možné provádět na plánu v měřítku nebo v mapových aplikacích).
- Místa a trasy mohou být vybrány tak, aby po zakreslení do mapy vytvořily nějaký obrazec. (Nebo lze spojit nalezená místa vzdušnou čarou, aby vznikl na mapě obrazec.)
- Žák dohledá k jednomu z míst (dle vlastního výběru) informace/zajímavosti, vytvoří z fotografie/í elektronickou pohlednici pro prarodiče (nebo jiné příbuzné/kamaráda), kterým napíše a v textu dopisu získané informace/zajímavosti použije.
- Starší žáci popíší jednu z tras v angličtině. Popisy tras si vymění se spolužáky, kteří zkontrolují přímo v „terénu“, zda se podle popisu opravdu lze na dané místo dostat.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné sdílení (až budou odevzdané výsledky od všech žáků, aby nedošlo k předčasnému prozrazení hledaných míst) – Které z míst bylo nejtěžší najít? Co žákům při hledání pomohlo? Objevili nějakou další pozoruhodnost? Které z míst žáky nejvíce zaujalo a proč? Které se jim líbí nejméně a proč?

8. Světový den mokřadů

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a jeho svět, Environmentální výchova, Jazyk a jazyková komunikace, (Matematika a její aplikace)

VĚK: 6–11

ČÍLE: Žák vysvětlí význam vody pro život. Zdůrazní význam mokřadů pro diverzitu života. Oceňuje význam vody v krajině. Pomocí telefonu či tabletu fotografuje nalezená místa nebo vytváří krátká videa.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: půl dne

ROČNÍ OBDOBÍ: zima (únor)

LOKALITA: blízký mokřad

POMŮCKY: pracovní list s úkoly a mapkou s vyznačenou trasou (případně jiný způsob vytýčení trasy)

Postup

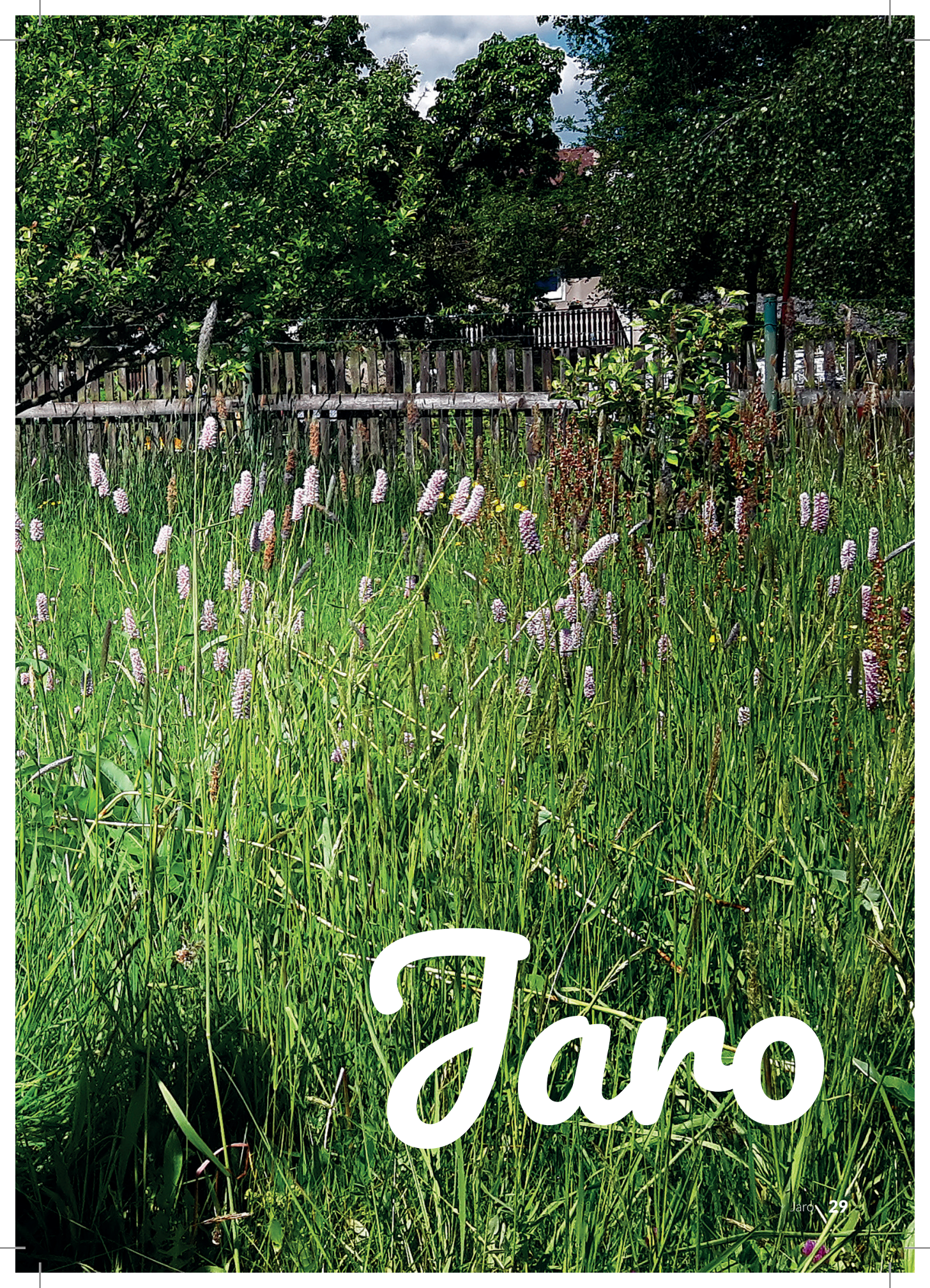
ONLINE: Světový den mokřadů připomíná již od roku 1971 význam mokřadů (v nejširším smyslu slova) pro veškerý život na naší planetě. Úvodní motivace – diskuse k tématu a zopakování, proč je voda pro život nezbytná.

VENKOVNÍ AKTIVITA: Žáci se vydají k místnímu mokřadu/řece/rybníku/potoku v blízkosti obce. Hledají doklady o přítomnosti a důležitosti vody, navazují na úvodní online diskusi. Nálezy dokumentují pro další sdílení s třídou.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení – Co cestou žáci viděli a zažili? Možná uzavřít/navázat aktivitou „Za co všechno se dá poděkovat“ – Ocenit důležité věci a poděkovat za ně, nemusíme jen lidem. Žáci zkusí ve skupinkách vymyslet, za co děkujeme VODĚ. Nápadů sepíší na jeden větší „plakát“ a ozdobí (kresbou, malbou, koláží apod.).

Jaro

9. Jarní příroda

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a jeho svět, Environmentální výchova, Matematika a její aplikace, Jazyk a jazyková komunikace

VĚK: (6–9) 10–11

CÍLE: Žák pozoruje změny v přírodě v malém i středním měřítku. Tyto změny zaznamenává a vyhodnocuje. Sestavuje postup jednoduchého pokusu na pozorování změn přírody. Vyhodnocuje úspěšnost pokusu.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: dlouhodobé pozorování (1–2 měsíce)

ROČNÍ OBDOBÍ: jaro (léto)

LOKALITA: les (louka, zahrada, park)

POMŮCKY: záznamové archy, teploměry, určovací klíče

Postup

ONLINE: Úvodní motivační povídání o jaře a co se v tu dobu děje v přírodě. Žáci si zkusí badatelskou práci a budou zkoumat jarní přírodu.

VENKOVNÍ AKTIVITA: Z několika učitelem navržených lokalit (s odlišnými ekosystémy, např. les, louka, pole, rybník/potok) si každý žák vybere jednu, kterou během stanovené doby několikrát navštíví a bude zaznamenávat do protokolu údaje podle zadání učitele (např. meteorologické, fenologické), lokalitu vyfotí.

Žák pozoruje růst jedné rostliny (byliny nebo dřeviny) během 14 dní každý den a z toho jeden

den sleduje a zaznamenává 3x denně (všimá si rozdílů během dne). Žáci průběžně fotí, sdílí, a nakonec shrnou a zhodnotí, co pozorovali.

Průběžně zjišťuje učitel, zda se žákům práce daří a zda potřebují pomoci. Zpětnou vazbu si mohou žáci dávat i navzájem. Je vhodné vyčlenit jeden den v týdnu, kdy žáci „svou“ lokalitu navštíví. Se získanými daty mohou starší děti dále pracovat (vynést je do grafu, porovnat vývoj teploty v různých ekosystémech, srovnat fenologii stromů/bylin na různých lokalitách apod.). Dle věku žáků učitel stanoví podobu výstupu z bádání.

VARIANTA:

- Žáci pracují ve skupině (např. každá skupina badá v jednom ekosystému). Průběh výzkumu, zpracované výsledky a jejich shrnutí představí spolužákům ve formě např. powerpointové prezentace.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení: 1. Výsledků – Vrátime se k výzkumné otázce (hypotéze) – podařilo se ji vyvrátit nebo potvrdit? Jaké závěry ze zjištěného můžeme vyvodit? Napadly je při bádání nějaké další otázky, na které by chtěli zkusit najít odpověď? 2. Průběhu výzkumu – Naplnila naše práce nároky na „vědu“ (tj. Pracovali jsme pečlivě a systematicky? Zkoumali a měřili jsme na lokalitě řádně a vyplnili jsme všechny potřebné údaje do protokolů? apod.). Která část výzkumu byla obtížná a která naopak šla snadno? Co žáky nejvíce bavilo?

10. Dopisy od Amose

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace, (Environmentální výchova), (Umění a kultura)

VĚK: 6–11

CÍLE: Žák svými slovy vysvětlí význam J. A. Komenského. Vysvětluje smysl vybraných citátů. Vytváří podle nich drobné dramatizace. Pomocí telefonu či tabletu fotografuje nalezená místa nebo vytváří krátká videa.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: každý den jeden úkol/výzva (5 dní)

ROČNÍ OBDOBÍ: jaro (březen)

LOKALITA: park, les, zahrada, město

POMŮCKY: telefon s fotoaparátem, další pomůcky dle povahy úkolů

Postup

ONLINE: Úvodní povídání o J. A. Komenském. Během pěti dnů dostávají žáci každý den „dopis od Amose“ s citátem. V dopise Komenský vysvětlí/dá příklad a žáky vybídne, aby zkusili jednat stejně.

VENKOVNÍ AKTIVITA: Výzvy by měli žáci plnit venku. Žáci sdílí fotografie/video z plnění výzev.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Žáci obdrží poslední dopis, kde „Amos“ zhodnotí jejich snahu, pochválí je a odmění. Citáty, fotografiemi a výrobky je pak možno vyzdobit nástěnku/třídu. S žáky diskutujeme význam citátů a možnost jejich interpretace v kontextu dnešního světa.

11. Reklama na přírodu

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace, Environmentální výchova, Člověk a zdraví, Umění a kultura, (Dramatická výchova)

VĚK: 6–11

CÍLE: Žák vysvětlí roli reklamy pro prodej výrobku či služby. Zdůrazní její problematickou roli. Vytvoří (sám či ve skupině) scénář jednoduché reklamy na přírodu. Pomocí telefonu či tabletu fotografuje nalezená místa nebo vytváří krátká videa.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: v terénu půl dne + příprava a případně dokončení výstupu

ROČNÍ OBDOBÍ: jaro (léto, podzim, zima)

LOKALITA: les, louky, park apod.

POMŮCKY: dle povahy výstupu

Postup

ONLINE: Všude, kam se podíváme (př. noviny a časopisy, veřejný prostor, MHD, televize, internet), jsou reklamy na výrobky a služby, (které zpravidla nepotřebujeme). Ukážeme si příklady takových reklam. Žáci se zamyslí (práce skupinová nebo u mladších dětí společný brainstorming), jak na ně různé reklamy působí a zkusí přijít na to, co dělá reklamu atraktivní/zapamatovatelnou. Tyto zásady žáci sepiší.

VENKOVNÍ AKTIVITA: Pro lidské zdraví a pohodu je důležitý pobyt v přírodě, ale reklamu na procházku v lese si příroda v novinách ani v televizi nezaplatí. Žáci tak zkusí vytvořit „reklamu na přírodu“. Reklama bude vytvořena přímo v přírodě, a to libovolnými technikami s přihlédnutím k věku a vyspělosti žáků (např. fotografie se sloganem vyrobeným z přírodnin, plakát vyrobený s pomocí přírodnin a přírodních barviv, video apod.).

VARIANTY:

- Starším žákům poskytne učitel před samotnou tvorbou reklamy text, v němž budou shrnuty přínosy přírody pro člověka. Některý z těchto přínosů si žáci zvolí a v reklamě pak bude tím hlavním sdělením.
- „Televizní“ reklamy mohou připravit starší žáci ve skupině (včetně napsání scénáře, vytvoření rekvizit, secvičení a natočení).

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení přípravy, realizace i samotných reklam – Splňují zásady, které žáci v úvodu vymysleli? Jak se jim na reklamě pracovalo? Co je bavilo? Líbilo by se jim pracovat v reklamní agentuře? Když reklamy spolužáků viděli, mají chuť se do přírody vydat?

12. Planetě Zemi, s láskou

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Environmentální výchova

VĚK: 6–11

CÍLE: Žák popisuje své pocity spojené s přírodou, zvířaty a rostlinami. Oceňuje pestrost přírodního prostředí.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: každý den jeden úkol (5 dní)

ROČNÍ OBDOBÍ: jaro (duben)

LOKALITA: okolí obce

POMŮCKY: indicie k hledání pokladu, poklad

Postup

ONLINE: Učitel žákům zprostředkuje pozitivní motivační příběh/film/dokument týden před Dnem Země (tj. 22. 4.).

VENKOVNÍ AKTIVITA: Pět dní před Dnem Země plní děti venku pět různě zaměřených úkolů (každý den jeden), které se dotýkají tématu a podněcují citlivost dětí k přírodě, podporují schopnost přímého kontaktu s přírodou a znalost krajiny v okolí obce. Za každý splněný úkol dostanou žáci část mapy, která je zavede k pokladu (např. biodobroty, fair trade čokoláda, pomůcky apod.).

Příklady aktivit:

Najdi rostlinu, která se ti líbí (voní).

Pozoruj zvířata v přírodě a své pozorování popiš.

Popiš své pocity, když slunce dopadá na tvou tvář.

Zahraj si na ptáčka a opakuj vybraný ptačí zpěv.

Ponoř ruce do ledové vody/hlíny/bláta a popiš své pocity.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení plnění úkolů a oslavení Dne Země venkovní aktivitou (sázením zeleniny a květin na školní zahradě, úklidem okolí školy, vysazením stromu(ů) v obci, výrobou a instalací budek pro rorýsy na školu apod.).

A photograph of three children in a lush green forest. The child on the left wears a grey bucket hat and a dark shirt. The child in the middle wears a pink hat with a colorful pattern. The child on the right wears a white hat with a black floral pattern and an orange shirt. They are all looking down at something on the ground, which is covered in tall green grass. The background is a dense canopy of green leaves.

Léto

13. A kdy už tam budeme?

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a zdraví, Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Environmentální výchova, (Dramatická výchova)

VĚK: 6–11

CÍLE: Žák plánuje výstup na vrchol v okolí bydliště. Pomocí fotoaparátu či tabletu výstup dokumentuje. Reflektuje klíčové momenty výstupu. Porovnává současnou krajinu se svou představou o její minulosti.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: jedna dopo/odpolední procházka

ROČNÍ OBDOBÍ: léto (podzim, zima, jaro)

LOKALITA: okolí obce

POMŮCKY: –

Postup

ONLINE: V úvodu učitel seznámí žáky s pověstí o praotci Čechovi, který na žádost svých unavených soukmenovců vystoupil na horu Říp, rozhlédl se po krajině a zhodnotil, že se jedná o místo vhodné pro usazení a dlouhodobou prosperitu kmene Čechů.

VENKOVNÍ AKTIVITA: Žáci si (spolu se svou rodinou) vyberou nějaký kopec v okolí obce (ideálně takový, ze kterého je dobrý rozhled do kraje) a vydají se ho zdolat. Cestou mohou fotit zásadní momenty výstupu a spolu s vrcholovou fotografií sdílí fotoreportáž se spolužáky.

VARIANTY:

- Na vrcholu žáci sehraji scénu „rozhodnutí praotce Čecha usadit se“ a natočí video. Dramatizace může být adaptována na současnou krajinnou realitu (tj. krajina již spíše než mlékem a strdím oplývá silnicemi, městy a lány polí).

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení výletu – Jak se žákům výlet líbil? Co zajímavého viděli? Jak asi vypadala krajina v dávných dobách a jak vypadá dnes? Jak by pohlížel praotec Čech na dnešní krajinu?

14. Sláva, ty jsi malíř

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a jeho svět, Environmentální výchova, Umění a kultura, (Jazyk a jazyková komunikace)

VĚK: 6–11

CÍLE: Žák oceňuje umělecká díla. Využívá vybraný výtvarný postup pro zachycení okolí svého bydliště. Diskutuje nad svým dílem.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: jedna dopo/odpolední procházka

ROČNÍ OBDOBÍ: léto (podzim, jaro)

LOKALITA: okolí obce (park)

POMŮCKY: výtvarné potřeby dle zvolené techniky

Postup

ONLINE: Úvodní povídání o krajině, jak ji člověk přetváří a ona zase naopak ovlivňuje jeho. Krajina byla také velkou inspirací pro umělce, např. malíře; učitel ukáže žákům obrazy, kteří malovali české krajiny.

VENKOVNÍ AKTIVITA: Učitel vyzve žáky, aby zkusili v okolí obce namalovat obrázek (může specifikovat techniku, nebo volbu techniky nechá učitel na žácích). Žáci své práce sdílí s ostatními formou online výstavy (spolužáci mohou hádat, kde byl obraz namalován).

VARIANTY:

- Podobně lze žáky seznámit s dalšími umělci, kteří hledali inspiraci v přírodě a krajině (např. básníci, hudební skladatelé apod.).
- Na stejném místě mohou žáci namalovat tu stejnou krajinu v různých ročních obdobích.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné sdílení – Všimli si něčeho neobvyklého/překvapivého, když malovali v krajině? Jak se jim pracovalo?

15. Letní býlí

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a jeho svět, Environmentální výchova, (Jazyk a jazyková komunikace)

VĚK: (6–8) 9–11

CÍLE: Žák pomocí určovací pomůcky/aplikace určí nalezenou rostlinu. Vytváří jednoduchý digitální či fyzický herbář. Diskutuje postup určení rostlin se spolužáky.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: Dva týdny – měsíc

ROČNÍ OBDOBÍ: léto (jaro)

LOKALITA: obec a okolí

POMŮCKY: fotoaparát, savé papíry na lisování rostlin

Postup

ONLINE: Úvodní povídání o rostlinách, jejich významu v ekosystémech. Žáci si vyberou biotop: les, polní kultury, louka, městské prostředí, okolí rybníka nebo řeky apod.

VENKOVNÍ AKTIVITA: Vybraný biotop navštíví a nasbírají zde každý určitý počet různých druhů

rostlin (5–10). Z nich žáci vytvoří herbář se všemi náležitostmi (popis lokality, GPS souřadnice, datum sběru); rostliny lze doplňkově i fotografovat (případně je možné udělat herbář pouze elektronický). Žáci vzájemně konzultují určení jednotlivých druhů. Ve skupinách podle biotopů žáci připraví seznam druhů, které našli.

VARIANTY:

- K nalezeným druhům mohou žáci nalézt v literatuře nebo na internetu další informace/zajímavosti.
- Mladším dětem připraví učitel „elektronický“ herbář (fotografie nebo kresby rostlin) s několika běžnými druhy, které se vyskytují v obci a blízkém okolí. Žáci dané druhy hledají v terénu, fotí je (nebo lisují) a doplní údaj, kde rostlinu našli.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení práce – Jak se žákům dařilo rostliny lisovat? Narazili na nějaká úskalí? Jaké druhy rostlin v jednotlivých biotopech našli? Liší se seznamy druhů nalezené na různých biotopech? Zamysleme se, čím to je, že některé druhy rostou jen na jednom stanovišti a některé rostou téměř všude.

16. Víťame tě, léto

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI: Člověk a jeho svět, Člověk a svět práce, Matematika a její aplikace, Environmentální výchova

VĚK: (6–8) 9–11

CÍLE: Žák navrhne postup přípravy polévky. Postup za pomoci realizuje. Reflektuje své zážitky z vaření v přírodě.

PŘÍPRAVA UČITELE:

ČASOVÁ NÁROČNOST REALIZACE: dopoledne

ROČNÍ OBDOBÍ: léto (jaro, podzim)

LOKALITA: školní zahrada, veřejné ohniště

POMŮCKY: kotlík, suroviny dle počtu strávníků a druhu polévky

Postup

ONLINE: Žáci zorganizují vaření polévky venku na ohni. Mladším žákům učitel poskytne kartičky s jednotlivými kroky postupu (v podobě textu, obrázků nebo kombinace) a žáci je seřadí tak, jak jdou po sobě. Postupem se pak budou řídit při přípravě polévky. Starší žáci ve skupinách (nebo celá třída najednou) metodou brainstormingu vymyslí a sepíší, jak by měli postupovat při přípravě, samotném vaření, servírování (včetně surovin a náčiní, které budou potřebovat)

i následném úklidu a to tak, aby nepoužili žádné jednorázové plasty. Žáci sestaví také rozpočet (pokud je to možné, sami i nakoupí suroviny) a rozdělí si pracovní úkoly.

VENKOVNÍ AKTIVITA: V závislosti na možnostech žáci zrealizují vaření polévky buď v kolektivu třídy, nebo v rodinném kruhu. Zážitek poté reflektují se spolužáky v online prostředí.

VARIANTY:

- Žáci uvaří polévku nejen pro sebe, ale pozvou na ni např. kamarády z jiných tříd nebo prarodiče (kromě pohoštění mohou pro prarodiče zorganizovat i vystoupení nebo společné aktivity).
- Žáci na školní zahradě pěstují plodiny a byliny, které využijí v polévce.
- V případě nemožnosti setkávání ani ve venkovním prostředí, zveřejní učitel výzvu: žáci si připraví na ohni nějaké jídlo (kromě pečení uzenin, marshmallow a chleba). Spolu s fotografií či videem sdílí se spolužáky i recept (se všemi náležitostmi) na připravovanou pochoutku.

REFLEXE/ZPĚTNÁ VAZBA:

Společné zhodnocení přípravy a realizace – Jak zvládli společnou přípravu? Objevil se problém? Jak ho řešili? Co se nepovedlo? Co je potřeba udělat příště jinak? Co se naopak povedlo? Jak polévka chutnala?

Příloha

AKTIVITA 1

Hledání přírodnin venku – tipy na zadání:

Najdi předmět(y), který je/(které jsou):

pichlavý/špičatý/zubatý

měkký/hebký/chlupatý

červený/žlutý/oranžový

voňavý/páchnoucí/bez pachu

studený a vlhký

zelený a hladký

neživý, malý a kulatý...

Najdi předmět, který vydává zvuk, zkus zvuk popsat slovy.

Posaď se v lese, zavři oči a poslouchej – co všechno slyšíš v podzimním lese?

Jaké vůně cítíš v podzimním lese?

Najdi něco, co by člověk mohl sníst a pochutnal by si na tom./Najdi něco, co by člověk mohl sníst, ale nepochutnal by si na tom. (Upozorníme žáky na to, že nic z nalezeného bez souhlasu rodičů oni sami jíst nesmí.)

Najdi něco, co by snědl (srnec, vlaštovka, sýkora koňadra, kuna...).

AKTIVITA 3

Žáci dostanou (text)/kartičky se schopnostmi stromů a mají rozhodnout, zda je věta pravdivá tak, že přiřadí větu k symbolu (např. plus a mínus, smajlík-mračík apod.). Ujistíme se, že žáci informacím rozumí. O přiřazení spolu žáci debatují, vznášejí argumenty.

Stromy vyrábějí kyslík.

Stromy zachytávají prach z ovzduší.

Stromy jsou krásné.

Stromy voní.

Vzrostlé stromy jsou klimatizace – zvlhčují vzduch a v létě ho ochlazují.

Stromy léčí lidi.

Stromy zadržují vodu.

Stromy zlepšují lidem náladu a osvěžují unavenou mysl.

Stromy tlumí hluk.

Stromy poskytují domov lišejníkům, mechům, houbám, hmyzu, ptákům a dalším živočichům.

Stromy brání erozi půdy.

Stromy lákají vůní dravý hmyz a ptáky na své listožravé housenky.

Závěrečné shrnutí: Všechna tvrzení o stromech jsou pravdivá. Některá tvrzení více rozvedeme:

Stromy vyrábějí kyslík.

Stromy zachytávají prach z ovzduší.

Vzrostlé stromy jsou klimatizace – zvlhčují vzduch a v létě ho ochlazují.

Například jeden 25 metrů vysoký buk vyprodukuje za vegetační období tolik kyslíku, kolik stačí

pro 10 lidí na celý rok. Je schopen pohltnout jednu tunu prашného spadu za rok a v průměru ochladí prostředí až o 3° C, zvlhčí vzduch odparem vody v objemu až 400 litrů denně. Více než polovinu objemu (50–85 %) kyslíku v atmosféře Země nicméně produkuje mořský fytoplankton (drobné zelené řasy).

Stromy jsou krásné.

Mají žáci nějaký svůj oblíbený krásný strom? Kde roste?

Stromy voní.

Stromy lákají vůni dravý hmyz a ptáky na své listožravé housenky.

Které vůně stromů mají žáci rádi? K čemu slouží stromům „výroba“ vůní?

Kromě lákání opylovačů stromy vytvářejí a vypouštějí do okolí různé chemické látky, kterými komunikují navzájem i s okolními organismy – např. jsou-li stromy napadeny housenkami, „volají chemicky“ o pomoc.

Stromy léčí lidi.

Stromy zlepšují lidem náladu a osvěžují unavenou mysl.

Jaké léčivé stromy žáci znají? Když jsou nemocní, pijí např. lipový čaj?

Je prokázáno, že lidé žijící v místech s větším počtem stromů užívají méně léků na nemoci srdce a cév. Stejně tak méně léků předepisovaných pro psychické poruchy (např. deprese). Účinné jsou hlavně velké stromy s objemnými korunami. Pacienti v nemocnici, kteří mají výhled do zeleně, se uzdravují rychleji. Procházka v lese nebo v parku podle řady studií snižuje stres.

Stromy zadržují vodu.

Stromy brání erozi půdy.

Stromy tlumí hluk.

Stromy poskytují domov lišejníkům, mechům, houbám, hmyzu, ptákům a dalším živočichům.

AKTIVITA 7

Místa a trasy (nebo spojení bodů vzdušnou čarou) mohou vytvořit nějaký obrazec, př. v Ústí nad Labem, Severočeská vědecká knihovna, most Dr. E. Beneše, Větruše, Severočeské divadlo opery a baletu, kostel sv. apoštola Pavla, Informační středisko: <https://mapy.cz/s/hocagapezu>.

AKTIVITA 8

Úvodní příběh

Selma Lagerlöfová: Podivuhodná cesta Nilse Holgerssona Švédskem, SNDK, Praha 1967, upraveno.

Malý chlapec Per Ola teskní po svém kačerovi Jarrovi, který se nechal zvébit divokými kachnami a odletěl za nimi na jezero Tåkern. Per Ola chce Jarra najít a proto se vydá přes zákaz rodičů k jezeru....

„Kdyby bylo všechno jako jindy, byl by César uposlechl rozkazu a hlídal by chlapce tak dobře, že by mu nehrozilo ani nejmenší nebezpečí. Ale César nebyl v těchto dnech ve své kůži. Věděl, že sedláci bydlící podél Tåkernu ustavičně uvažují o vypuštění jezera a že se o tom už skoro dohodli. Kachny by odtud zmizely a César by už nikdy neměl příležitost k poctivému lovu. Byl zaujat myšlenkou na toto neštěstí a zapomněl, že má hlídat Pera Olu....“

Per Ola se ztratil, rodina i sousedé ho hledali, ale marně. Když nenašli starý člun, mysleli si, že se chlapec utopil, jen jeho matka pokračovala v hledání.

„Pátrala mezi rákosím a sítinou, neustále chodila po bažinatém břehu a nedbala, jak hluboce se jí boří nohy a jak je zmáčená. Byla nevýslovně zoufalá. Srdce ji bolelo. Neplakala už, jen lomila rukama a volala hlasitě a zoufale své dítě. Kolem dokola slyšela křik labutí, kachen a brávníků. Zdálo se jí, že všichni ti ptáci chodí za ní a také žalují a nařkávají. „Jistě je něco tíží, když tak bědují,“ myslila si. Většina ptáků jí byla v patách, kamkoliv šla, ostatní letěli kolem, až jejich rychlá křídla šuměla. Vzduch byl plný žalob a nářků. Strach, který cítila, jí však otevřel srdce. Zdálo se jí, že není tolik cizí

ostatním tvorům, jako lidé většinou bývají. Chápala mnohem lépe než kdykoliv předtím nouzi, v níž se ptáci ocitli. Nejen ona, i ptáci mají své starosti o domov a o děti. Mezi nimi a jí není přece takový rozdíl, jak se dosud domnívala.

Potom si vzpomněla, že už je vlastně dohodnuto, že všechny ty tisíce labutí, kachen a potáplic ztratí zde u tåkernského jezera své domovy. Zastavila se a uvažovala o tom. Zdálo se jí sice, že by bylo dobré a užitečné přeměnit jezero v pole a louky, ale ať je to jiné jezero než Tåkern, kde má domov tolik tisíc ptáků. Hospodyně šla rychle vzhůru a statek a začala o tom všem hovořit se svým mužem. Sedlák přemýšlel, nemá-li hlubší smysl to, že Tåkern mu vzalo syna právě den před tím, kdy měl podepsat smlouvu o vysušení jezera. „Možná, že nejednáme správně. Zítřka o tom všem promluvíme s ostatními a myslím, že rozhodneme, aby všechno zůstalo při starém.“

Pera Olu nakonec zachrání Jarro a pes César.

Světový den mokřadů

Světový den mokřadů připomíná již od roku 1971 význam mokřadů (v nejširším smyslu slova) pro život na naší planetě. Připadá na 2. února, tedy datum podepsání Úmluvy o mokřadech (Ramsarská úmluva), které mají mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva. Dnes má Ramsarská úmluva celkem 171 smluvních stran, států, které se k ní připojily. Každá smluvní strana je povinna zařadit alespoň jeden ze svých mokřadů na Seznam mokřadů mezinárodního významu, který úmluva spravuje, a zajistit ochranu a rozumné užívání mokřadů na svém území. Seznam v současné době čítá více než 2 400 mokřadů celého světa o celkové rozloze 2,5 milionu kilometrů čtverečních.

Česká republika je zapojena od roku 1990 a v seznamu má zapsáno celkem 14 mokřadů. Jsou mezi nimi rybníční soustavy (např. Třeboňské rybníky, Novozámecký a Břežský rybník, Lednické rybníky), říční nivy (např. Litovelské Pomoraví, Mokřady dolního Podyjí), rašeliniště (např. Krušnohorská rašeliniště, Šumavská rašeliniště, Krkonošská rašeliniště) a dokonce i jeden ojedinělý podzemní mokřad – Podzemní Punkva.

Mokřady patří mezi nejvýznamnější, ale současně i světově nejohroženější ekosystémy. Od roku 1900 celosvětově zmizelo 64 % mokřadů, v České republice až 80 %. Jsou důležité nejen pro přírodu, ale také pro lidi, a to mnoha způsoby. Poskytují životní prostor pro rostliny a živočichy, zabezpečují jídlo a čistou vodu, chrání pobřeží, fungují jako přírodní houba proti záplavám a ukládají oxid uhličitý, čímž přispívají k regulaci změny klimatu.

Bohužel, mokřady jsou často vnímané jako nepotřebný a nevyužitelný prostor. Proto vždy byly a stále jsou vysušeny a přeměněny na sušší zemědělskou půdu. Úbytek a degradace mokřadních biotopů má negativní vliv i na ptáky. V případě mnoha vodních a mokřadních druhů pozorujeme od 80. let minulého století významný pokles jejich počtů. Uvádí se, že za posledních 40 let jsme přišli o 75 % vodních ptáků.

Při příležitosti Světového dne mokřadů připravuje např. Česká společnost ornitologická každoročně sérii vycházek a přednášek.

AKTIVITA 10

Možné citáty pro „dopisy“ od J. A. Komenského:

„Co chceš, aby ti jiní činili, čin ty jim. To je souhrn zákona božského.“

„Nevidí-li kdo té krásy v světě, ten málo vidí.“

„Každý má hledět ne pouze na svůj prospěch, ale na prospěch společnosti.“

„Neříkej nic jiného, než jak to ve skutečnosti je.“

„Hlína, písek, kameny se vyskytují kdekoli, kovy a drahokamy si žádají hledání v hlubinách.“

„Kdo neovládá sebe, nemůže vládnout druhým.“

„Nevěř všemu, co slyšíš.“

AKTIVITA 14

Umělci malující krajinu (a příklady z jejich tvorby):

Brožík Václav (Žitné pole)

Doerell Ernst Gustav (Pohled na Střekov a Ústí nad Labem, 1876)

Dvořáková Anna (Imprese krajiny s rybníkem, 1950-1970)

Filla Emil (Krajiny Českého středohoří, 1950-1952)

Chittussi Antonín (Z Českomoravské vysočiny, 1882)

Mánes Antonín

Mánesová Amálie (Pohled na Hrubou skálu, Žně)

Mařák Julius (Bukový les, 2. pol. 80. let 19. století)

Slavíček Antonín (U nás v Kameničkách, 1904; Léto, 1897)

Šimková-Elgrová Milena (Letní cesta)

Štýrský Jindřich (Kostel na kopci, 1921)

AKTIVITA 15

Scheda (popisek k rostlině v herbáři):

Druh:

Lokalita:

Datum sběru:

Sbíral:

Určil:

Scheda (příklad vyplnění):

Druh: jetel luční

Lokalita: České středohoří, louka u Nové Vsi, 50.6414033N, 14.0679211E

Datum sběru: 28. 5. 2022

Sbírala: Marie Vomáčková

Určila: Marie Vomáčková

Zdroje

Učíme se venku: <https://ucimesevenku.cz/>

Badatelé: <https://badatele.cz/cz>

Učím o klimatu: <https://ucimoklimatu.cz/>

Program GLOBE: <https://globe-czech.cz/cz>

Projekt Komenský 2020: <https://komensky2020.cz/pro-skoly/#metodiky>; <https://eu.uctakzivotu.cz/#uvod>

AKTIVITA 2

<https://ziva.avcr.cz/files/ziva/pdf/jazykovy-koutek-vceli-pili-dojdes-k-cili-aneb-zvir.pdf>

AKTIVITA 3

<https://plzen.rozhlas.cz/potvrzeno-hyckejte-si-stromy-ve-mestech-snizuji-spotrebu-leku-8756995>

<https://www.lifetreecheck.eu/cs/Online-learning/Lov-stromy-jako-pokemony>

https://klimavlegislative.cz/images/ZK_aktuality/O_Stromech_v_Ulicich_elektronicka_verze.pdf

<https://www.bbc.com/future/article/20190911-what-would-happen-if-all-the-worlds-trees-disappeared>

<https://www.enviweb.cz/80746>

<https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3439430-napadene-stromy-volaji-na-pomoc-ptaky-a-dravy-hmyz-ukazal-vyzkum-v-korunach>

<https://plus.rozhlas.cz/vyhled-do-zelene-cloveka-omlazuje-6575682>

<http://www.szu.cz/uploads/documents/szu/akce/materialy/10.10.2017/Kubinova.pdf>

AKTIVITA 8

https://www.mzp.cz/cz/ramsarska_umluva_o_mokradech

<https://www.birdlife.cz/co-delame/vyzkum-a-ochrana-ptaku/ochrana-lokalit-a-prostredi/mokrad-dy/svetovy-den-mokradu/>

<https://www.worldwetlandsday.org/>

Lisá E. a kol. (2010): Hry k rozvoji sociálních kompetencí žáků 1. stupně ZŠ. Portál, Praha.

AKTIVITA 9

<https://badatele.cz/cz>

<https://ucimesevenku.cz/tag/badatelsky-orientovana-vyuka/>

https://www.lipka.cz/soubory/vzdelavaci_program_bov_tereza-f11533.pdf

<https://muzeumricany.cz/pro-ucitele/ucime-venku-2/badatelske-lekce-ke-stazeni/>

https://globe-czech.cz/_files/userfiles/Metodika.pdf

https://www.chmi.cz/files/portal/docs/reditel/SIS/prezentace_a_vyuka/METEOROLOGIE/14_Fenologicka_pozorovani_v1.pdf

AKTIVITA 12

<https://ucimesevenku.cz/jak-si-zamilovat-prirodu/>

<https://www.skolaprozivot.cz/Mistne-zakotvene-uceni.html>

DALŠÍ DOPORUČENÁ LITERATURA:

Bartůněk D. (2001): Hry v přírodě s malými dětmi: hry a cvičení v přírodě pro děti ve věku od 4 do 8 let. Portál, Praha.

Červinka J. (2002): Výpravy do přírody. Portál, Praha.

Daniš, P. (2018). Tajemství školy za školou. MŽP: Dostupné na: https://ucimesevenku.cz/wp-content/uploads/2018/11/Tajemstvi_skoly_za_skolou_UCIME-SE-VENKU.pdf

Doležalová E. & Kučerová A. (2004): Hry v přírodě a s přírodou. Mladá Fronta, Praha.

Neuman J. (2007): Dobrodružné hry a cvičení v přírodě. Portál, Praha. Šircová I. (2007): S dětmi v přírodě: zážitková výchova po celý rok. Portál, Praha.

Witt R. (2008): Vnímejme přírodu všemi smysly. SEVER, Rýchory.

Zapletal M. (1995): Hry v přírodě. Leprez, Praha.

Jak na venkovní výuku distanční formou?

Ladislava Filipová, Karel Nepraš, Jan Musil, Roman Kroufek
Soubor námětů pro realizaci venkovní výuky v době uzavřených škol

© Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2022

Recenzent: Mgr. Vladimír Fedorko, PhD.

Grafické řešení a sazba: Jiří Škoda

Tisk a vazba: Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyně

ISBN 978-80-7561-380-6

T A
Č R

UJEP
////

ISBN 978-80-7561-380-6

9 788075 613806 >

© Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2022